

Komentár k Heslu na rok 2021

VEDIE NÁS NÁDEJ

„HLA, VŠETKO ROBÍM NOVĚ“ (ZJV 21, 5)

OBSAH

Úvod	3
1. Celosvetová realita, ktorá nás vyzýva a ktorú nemôžeme ignorovať	4
2. Čo chceme povedať, keď hovoríme o nádeji?	7
3. Aký výklad môžeme ponúknuť my veriaci?	10
4. Pohľad na naše začiatky a na mnohých svedkov viery v našej rodine	14
5. Saleziánska interpretácia súčasnej chvíle	19
6. Saleziánska rodina, ktorá svedčí o nádeji	26
6.1 Znovuobjavujme, že „viera a nádej idú ruka v ruke“	26
6.2 Chápme modlitbu ako školu nádeje	28
6.3 Vzrastajme tým, že žijeme s pocitom únavy z každodenného života	29
6.4 Žíme nádej najmä v časoch ťažkostí a rozpakov	31
6.5 Nádej ako rozhodujúci návrat k chudobným a vylúčeným	33
6.6 Spoznať sa v bolesti toho druhého	34
6.7 Konvertovať na nádej znamená veriť v plán evanjelia	36
6.8 Ako saleziánska rodina musíme prijať konkrétny záväzok ..	37
6.9 Pravda, ktorú treba preskúmať ako ovocie tohto Hesla.....	37
7. Mária z Nazareta, Božia Matka, hviezda nádeje	39

ÚVOD

V každej časti sveta, nech už je národ alebo náboženstvo akékoľvek, bude „obrazom roka“, ktorý zostane vrytý v mysli každého, obraz staršieho muža, oblečeného v bielom, osamoteného na veľkom priestranstve Námestia svätého Petra v Ríme v daždivom popoludní pred západom slnka 27. marca 2020. Tým mužom bol pápež František, ktorý nikdy nebol taký osamelý počas modlitby, ale zároveň ho nikdy takto nesprevádzalo celé ľudstvo. Týmto gestom pripomenul nášmu svetu zloženému z rôznych etnických skupín, kultúr, národov a náboženstiev, že Boh má schopnosť viesť aj tie najkatastrofálnejšie a najbolestivejšie skutočnosti k dobru. A pozval nás, aby sme sa so súcitom pozreli na našu úbohú vieru.

To, čo sme zažili za ostatných jedenásť mesiacov, je nepochybne výzva, ktorú nemôžeme ignorovať, akoby sa nič nestalo alebo akoby už pominula.

1. CELOSVETOVÁ REALITA, KTORÁ NÁS VYZÝVA A KTORÚ NEMÔŽEME IGNOROVAŤ

Nedokázal by som napísať jedinú stránku komentárov k Heslu 2021, a pritom ignorovať to, čo ovplyvnilo celé ľudstvo vo všetkých krajinách súčasne. Žijeme vo veľmi ťažkých časoch; zažili sme to, čo sme si nikdy nepredstavovali ani sme o tom netušili. Kladieme si veľa otázok, ktoré ešte neboli zodpovedané, a počúvame dátumy blížiaceho sa konca tejto pandémie, hoci nie sú potvrdené. Všetko to zapríčinil COVID-19, infekčné ochorenie spôsobené vírusom, ktorý doteraz nebol človeku známy.

Výnimočnosť prítomného okamihu sa nás hlboko dotýka, a to do takej miery, že ani sociálna, politická a hospodárska kríza posledných desaťročí nezasiala do sveta toľko strachu ako táto pandémia. Strach, bolesť a neistota, slzy, strata i zúfalstvo naplnili srdcia bohatých aj chudobných, známych i neznámych ľudí, mladých aj starých. Je to nepochybne najväčšia globálna kríza za posledných sedemdesiat rokov. Rozhodnutia, ktoré budú musieť vlády prijať, nadsť ovplyvnia celý svet: nielen ekonomiku, ale aj politiku, kultúru a rovnako vízie človeka.

Počas týchto mesiacov sme boli svedkami mnohých gest štedrej nesebeckej lásky a obetavosti. Predovšetkým si dobre pamätajme hrdinské odhodlanie zdravotníkov, ktorí pracovali až do vyčerpania; ľudí, ktorí zabezpečovali základné služby potrebné pre občianske spolužitie; tých, ktorí sa starali o spoločenský poriadok, a niektorých politikov, nie všetkých, ktorí sa čestne ujali svojej zodpovednosti s prezieravosťou a zabudli na stranícke súperenie.

Vyskytli sa však aj hanebné situácie, ktoré sa vyznačovali sebeckom, keď nebola ochota deliť sa o zdravotnícky materiál alebo zdravotnícke vybavenie a pochopiť, že táto globálna hospodárska kríza si vyžaduje a čoraz viac bude vyžadovať globálnu reakciu.

V každom prípade údaje hovoria samy za seba. Na konci roku 2020 bolo nakazených 80-miliónov ľudí a 1 800 000 zomrelo. Navyše sa ukázalo, že najhoršia stránka COVID-19 je v izolácii, v smrti v úplnej samote, v „zlomených srdciach“ viacerých členov rodiny.

Niet pochyb, že to všetko zatriaslo mnohými našimi zdanlivými istotami. Vo všetkých krajinách sa vyvíjalo úsilie sprostredkovať občanom pocit bezpečia. Používal sa jazyk, ktorý by sa využil v prípade vojny. Hovorilo sa: „Všetci proti vírusu! Porazíme ho! Určite ho skôr či neskôr zdoláme!“ Veľký dojem na mňa urobilo to, keď pred niekoľkými mesiacmi mnohé mestá na svete povzbudzovali svojich občanov heslami, ktoré sa snažili odvrátiť strach. Boli to správy ako napríklad:

- V Bristole prináša paddingtonský medvedík do domu správu, ktorá znie: „Umenie prežiť. Buďte v bezpečí.“
- V Tokiu je na budove „Tokyo Skytree“ takýto slogan: „Spoločne môžeme vyhrať.“
- V Mexiku umiestnil hotel Barceló na svoju budovu nápis: „Spojené Mexiko odolá a vyjde z toho silnejšie.“
- V belgických Antverpách bola na istom dome táto správa: „Aj toto prejde. Prídu lepšie časy. A budú slávne.“
- V kanadskom Ontáriu veľa hotelov v blízkosti Niagarských vodopádov využíva svetlá miestnosti na vytváranie srdc a posolstiev nádeje.
- Vo Vancouveri znie správa namaľovaná na stene uzavretého obchodu v centre mesta takto: „Máme ťa radi, Vancouver. Zostaň v bezpečí. Vydrž. Vráť sa skoro. Zostaňte vzdialení a zostaňte v spojení. Zvládneme to. Prekonáme aj toto.“

Samozrejme, toto všetko pozorujem s úctou. Ináč by to ani nemohlo byť. Ale zdá sa mi to málo, veľmi málo a nedostatočné na to, aby som pochopil, vysvetlil, dokonca sa dotkol srdca aj života. Mám pocit, že potrebujeme niečo oveľa hlbšie a dôležitejšie, čo umožní, aby sa nám to usadilo v našich srdciach a objas-

nilo v nás to, čo dnes prežívame; na druhej strane nezabúdajme, že v našom svete sa naďalej rozvíja veľa ďalších pandémieí, ktoré, hoci nie všetky, tvrdo zasahujú a nenarobia veľa hluku, pretože sú ďaleko. A my ako veriaci a ako saleziánska rodina dona Bosca ich nemôžeme ignorovať alebo na ne zabudnúť. Mám na mysli 32 ohnísk vojen, ktoré sú v súčasnosti v čase COVID-19 aktívne. Hovorím o obchode so zbraňami, ktorého situácia neovplyvnila, nepoklesol, ale ešte vzrástol. Myslím si, že ďalšie hrozná *endemické* situácie nie sú o nič menej závažné ako dnešná pandémia, aj keď neovplyvňujú ekonomiku národov, preto sa nepočítajú. Pápež František to vhodne zdôrazňuje slovami, ktoré adresoval mladým, týkajú sa však aj dospelých a niekedy celej populácie. Pápež potvrdzuje, že „mladí dnes žijú vo vojnových oblastiach a podstupujú násilie v nespočetne rôznych formách: únosy, vydieranie, organizovaný zločin, obchodovanie s ľuďmi, otroctvo a sexuálne zneužívanie, znásilnenia počas vojny a pod. (...) Je veľa mladých, ktorí z donútenia alebo z nedostatku inej alternatívy páchajú zločiny a násilné činy: ide o detských vojakov, ozbrojené zločinecké bandy, obchodovanie s drogami, terorizmus“.¹

Ďalej by ma zaujímalo: čo bude znamenať ten „nový normál“, o ktorom sa toľko hovorí? Čo v nás zostane po tomto roku? Dôjde k šialenému náporu, aby sa vynahradiť „stratený čas“, stratená ekonomika? Bude to len zlá nočná mora alebo, naopak, v mnohých ľuďoch, v organizácii spoločností to zanechá niečo pozitívne? Prinesie „nový normál“ skutočne niečo nové, zmení niektoré skutočnosti k lepšiemu?

Neviem, čo nás čaká, ale cítim, že existuje cesta, ktorou by sme sa ako saleziánska rodina mohli vydať a ktorá by nám priniesla veľa dobrého a zároveň by ponúkla náš skromný príspevok ostatným.

---

¹ FRANTIŠEK: *Christus vivit*, 72.

2. ČO CHCEME POVEDAŤ, KEĎ Hovoríme O NÁDEJI?

„Pozri, objavil som to v posledných mesiacoch: nádej je ako krv: nevidno ju, ale musí tam byť. Krv je život. Rovnako tak aj nádej: je to niečo, čo cirkuluje vnútri, čo musí cirkulovať, vďaka čomu cítiš, že si nažive. Ak ju nemáš, si mŕtvy, skončil si, niet čo dodať... Keď nemáš nádej, akoby si už nemal krv... Možno si celý, ale si mŕtvy. Presne tak.“²

V ostatných mesiacoch som často myslel na to, že interpretácia tejto chvíle, ktorú musíme prežiť, nemôže byť ako ostatné. Nemáme podobné záujmy ako hotelové reťazce či letecké spoločnosti, pritom nepopierame, že to, čo eticky vytvára pracovné miesta a živobytie, je samo o sebe dobré; nezameriavame sa ani na cestovný ruch, ktorý je potrebné oživiť, ani na produktivitu, ktorá musí rásť (hovorja nám: v porovnaní s minulosťou dvojnásobne, aby sme nahradili stratený čas a prekonali úder, ktorý sme zažili).

Hoci je to všetko v poriadku, stále niečo chýba v našom pohľade, v našej interpretácii a v tom, čo nás motivuje a posúva k činom. Z tohto dôvodu mi je jasné, že nemôžeme čeliť tomu „po“, nemôžeme čeliť „novému normálu“ bez toho, aby sme žili v nádeji. Nijaká budúcnosť nie je absolútna a definitívna, ak záleží iba na človeku. Ľudská bytosť je projekcia a zakaždým smeruje k niečomu inému. Zdá sa, že to, čo dostaneme, je vždy na polceste k niečomu novému. Stále ašpirujeme na niečo viac, stále sme v očakávaní.

Toto je dôvod výberu témy pre tohtoročné Heslo.

Čo je teda *nádej*? Čo hovoríme, keď vyslovíme *nádej*? A o akej *nádeji* hovoríme?

---

² COLOMBERO, G.: *La malattia: una stagione per il coraggio*. Paoline: Rím 1981, s. 66.

Je to niečo, čo ma fascinuje. Veľmi veľa autorov uvažovalo o nádeji z najrôznejších uhlov pohľadu.³

O nádeji môžeme hovoriť ako o ľudskom prístupe. Môžeme rozprávať o čakaní, očakávaní a *dúfaní*. Nejdem do zložitých diferenciácií, aké navrhuje svätý Tomáš Akvinský, ktorý rozlišuje medzi nádejou ako vášňou, nádejou a silou (alebo veľkodušnosťou) a nádejou ako teologickou cnosťou. Na to tu teraz nie je priestor ani čas. Myslím tým to, že ľudská bytosť je povolaná dúfať. A či už chce, alebo nie, musí si vždy s väčším alebo menším uvedomením zvoliť medzi otvorením sa horizontu plnosti a uzavretím sa v medziach hmatateľných „nádejí“, tých, ktoré je možné cítiť a dotknúť sa ich.

Prirodzené otvorenie sa ľudskej bytosti pre nádej nie je to isté ako kresťanská nádej, aj keď je súčasťou samotnej identity osoby, muža alebo ženy.

Rovnako ako vo filozofii, aj pri osvojení si karteziánskeho princípu sa hovorí: „Myslím, teda som.“ Dalo by sa tiež povedať: „Žijem, teda dúfam.“ Bez nádeje by život nebol životom, chýbal by mu zmysel v sebe samom, pretože v skutočnosti ľudská existencia nedokáže odolávať životu v zúfalstve, teda „bez nádeje“.

Nádej nie je jednoduchá túžba, pretože túžba vždy smeruje k niečomu konkrétnemu a rozhodnému. *Nádej* sa neznižuje iba na optimizmus, ktorého cieľom sú výpočty a predpoklad pozitívneho výsledku. Na druhej strane, *nádej* sa týka osoby úplne a súvisí s odhodlaním a dôverou. V skutočnosti je ľudská bytosť projekciou a tendenciou k niečomu „viac“, k tomu, čo je za hranicou predvídateľnosti, k niečomu skutočne novému.

---

³ Stačí spomenúť niektorých, ktorých nájdeme v teológii a histórii filozofie, môžeme začať svätým Pavlom, svätým Augustínom, potom je to svätý Ján z Kríža, Luther, R. Bultmann a J. Moltmann. Tiež R. Descartes, I. Kant, C. Baudelaire a M. Heidegger, G. Marcel a J. P. Sartre, R. Le Senne, O. F. Bollnow; a niektorí Španieli ako Miguel de Unamuno, José Ortega y Gasset a veľký spisovateľ Manuel Machado.

To, čo som už predtým opísal, hovorí o svete, ktorý má v sebe veľa *prejavov neľudskosti*. Myslím si, že je to nepopierateľné a evidentné pre všetkých. Nechceme, aby tak bolo, ale v skutočnosti to tak stále je. A predsa aj v tomto svete, ktorý má toľko prejavov neľudskosti, možno žiť s iným prístupom. Niektorí ľudia žijú v náreku, negativite a so zatvrdnutým srdcom. Našťastie mnohí sa usilujú žiť s dynamizmom, ktorý vedie k hľadaniu života, snažia sa robiť to, čo je najlepšie, sústrediť sa na život v láske a službe, pracovať s nádejou. Keď žijeme s *nádejou*, zakúšame, že láska, služba a srdce plné ľudskosti majú naisto plný význam vo svete, ktorý stále pozná príliš veľa neľudskosti. Z nášho ľudského pohľadu je *nádej* súčasťou lásky. To nám hovorí svätý Pavol, keď vo vzácnom hymne *Prvého listu Korintánom* potvrdzuje, že „láska všetko dúfa“ (1 Kor 13, 7).

3. AKÝ VÝKLAD MÔŽEME PONÚKNUŤ MY VERIACI?

Táto pandémia sa určite o niekoľko mesiacov skončí. Ostatné „pandémie“, ktoré so sebou prinášajú pohromu ľudskosti, vakcínou nezmiznú. Určite je správne skúmať pandémiu, koronavírusy a nájsť vakcínu. Skôr alebo neskôr bude. Už je aj na ceste a veľmi nás to teší.

Srdcia mnohých zaplavilo za posledné mesiace veľa trýznivých otázok. Otázka, aký zmysel má toto všetko, je stále prítomná. A oprávnená. Je to veľmi ľudské. Zdá sa, že táto krutá realita zla a bolesti, ktorú svet dnes prežíva, tlačí ľudí skôr ku škandalom a protestom ako k viere; skôr k pochybnosti ako k dôvernému odovzdaniu sa. Tvárou v tvár tomuto ľudského výkriku alebo vedľa neho je vždy pre nás veriacich Boh.

Kresťanská viera stále ukazuje, ako Boh prostredníctvom svojho Ducha sprevádza dejiny ľudstva aj v tých najnepriateľskejších a najnepriaznivejších podmienkach. Ten Boh, ktorý netrpí, ale má súcit, ako krásne vyjadril svätý Bernard z Clairvaux: „Impassibilis est Deus, sed non incompassibilis.“ (Boh nie je trpiaci, ale je súcitný.)⁴ V dejinách spásy čítame, že Boh nikdy neopustí svoj ľud, ale vždy s ním zostáva zjednotený, zvlášť keď bolesť veľmi zosilnie. Boh neodíšiel, nevzdialil sa, ale trpí spolu s tými, ktorí trpia touto pohromou, a naďalej zachraňuje, rovnako ako zachránil prostredníctvom mnohých, ktorí riskujú svoje životy pre iných, ktorí slúžia a profesionálne sa venujú ostatným.

Po celý ten čas sa mnohým môže zdať, že táto „Božia mlčanlivosť“, ktorá zasahuje iba tichým volaním jeho lásky,⁵ je nezne-

---

4 BERNARD Z CLAIRVAUX: *Sermoni sul Cantico dei Cantici*. XXVI, 5 in *PL* 183, 906.

5 Podľa známeho výrazu Christiana Duquoca, ktorý potvrdzuje úplnú autonómiu histórie.

siteľná. Reč je však o autentickej realite Boha, ktorý sa prejavuje ako solidárny, keď nás sprevádza a zblížuje; je vzdialený od obrazu Boha sily, ktorý zasahuje, aby veci „magicky“ zmenil. Namiesto toho hovoríme o Bohu, ktorý „robí všetko novým“ (porov. *Zjv 21, 5*), pretože to je jeho plán. Vďaka Synovmu dielu vykúpenia sa ľudská bytosť spolu s ostatnými tvormi dvíha k životu a zanecháva za sebou stonanie a utrpenie, ktorého stvorenie bolo predtým plné. On toto stvorenie obnovuje svojím znovutvoriacim zásahom. Akoby Boh sám pozval ľudí, nech sa pozrú na to, čo sa v histórii uskutočňuje a čo na konci čias privedie k úplnému naplneniu. My v kresťanských spoločnostiach sme povolaní rozlišovať súčasnosť a interpretovať Božie pôsobenie, ktoré zachováva prísľub daný v Zmluve, že bude sprevádzať svoj ľud (a každého jednotlivca) svojou mocnou prítomnosťou tvárou v tvár zlu a zároveň s nehou voči tým, ktorí mu dôverujú.

Zoči-voči tejto skutočnosti sa my veriaci cítime osvietení vierou, ktorá sa stáva nádejou. Slovam pápeža Benedikta XVI.: „Vykúpenie nám bolo darované v tom zmysle, že nám bola darovaná nádej, odôvodnená nádej. Jej sila nám umožňuje čeliť prítomnosti. Prítomnosti, ktorá je aj ťažkou súčasnosťou a možno ju prijímať a žiť, ak smeruje k cieľu a ak si týmto cieľom môžeme byť istí, ak je tento cieľ taký veľký, že stojí za námahy spojené s cestou k nemu.“⁶

Kresťanská nádej je historická a zakladá sa na hlbokej dôvere v Boha, Boha Ježiša Krista, ktorý nikdy neopustí svoj ľud a je s ním stále.

Je to nádej, ktorá presahuje všetko, čo môže uspokojiť ľudské očakávania spojené s „tu a teraz“, s touto súčasnosťou, podporované iba vlastnými zdrojmi alebo ľudskými a materiálными

---

⁶ BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*, 1.

prostriedkami, ktoré máme k dispozícii. Nádej, o ktorej hovoríme, je založená na Božom prísľube a ten je najlepšou zárukou.

Nádej, ktorá nás posúva, robí každú malú nádej človeka plodnou a ukazuje veľké hodnoty, do ktorých ľudstvo investovalo svoju najlepšiu energiu: pravdu, dobro, spravodlivosť, solidaritu, pokoj, lásku atď.; a tieto hodnoty sa nepremieňajú na utópie, ale stávajú sa konkrétnymi a čiastočnými realizáciami veľkého projektu, ktorý Boh vždy pripravoval pre celé ľudstvo a ktorý sa v Kristovi stáva definitívnym. Toto je nádej, ktorá nás vedie.

„Pravou, veľkou nádejou človeka, ktorá pretrvá napriek všetkým sklamaniam, môže byť jedine Boh – Boh, ktorý nás miloval, ktorý nás miluje ‚až do konca‘, ‚až do krajnosti‘ (porov. Jn 13, 1 a 19, 30). Koho sa dotkne láska, začína tušiť, čo vlastne znamená ‚život‘. Začína tušiť, čo znamenajú slová nádeje.“⁷

Spoločlivá nádej nás núti žiť v istote, že budúcnosť je úplne zaručená. Nádej teda súvisí s tým, že Boh je s nami. Takáto nádej celkom mení prítomnosť nielen preto, že keď je budúcnosť známa ako pozitívna realita, prítomnosť sa stáva znesiteľnejšou, ale preto, že toto poznanie budúcnosti prostredníctvom viery mení náš spôsob života. Život s Bohom nie je to isté ako život bez Boha. Je to Boh, ktorý otvára cestu aj v púšťach života a je výzvou pre dezilúziu a skepsu, strach a rozčarovanie. Preto nádej, ktorá nás vedie, *nás privádza k tomu, aby sme prosili Boha o dar viery*. Prosiť, aby sme mali dôveru k nemu, ktorý pôsobí všetko vo všetkých, a dôveru k ostatným.

---

⁷ Tamže, 27.

Čas skúšky je časom voľby⁸

Odpoveď veriaceho na nádej, ktorú Boh vzbudzuje, je založená na evanjeliu ako Božej moci, ktorá slúži na ustavičnú premenu a obnovu života.

Pápež František nás svojou priamou rečou pozýva, aby sme boli „viac ľuďmi jari ako jesene“.⁹ Kresťan vidí skôr „púčiky“ nového sveta ako „žlté listy“ na vetvách. Neuchýľme sa k nostalgii a náreku, pretože vieme, že Boh chce, aby sme boli dedičmi prísľubu a neúnavnými kultivátormi snov. S pevnou vierou v Boha, ktorý „prichádza“ a zasahuje.

Ramenami kresťanskej nádeje – ramenami Kristovho kríža – objímame celý svet a nič a nikoho nepokladáme za stratené alebo neúspešné.

Niektoré otázky sú však oprávnené: kým chceme byť tvárou v tvár tejto realite, ktorú sme povolani žiť? Ako chceme žiť po tom všetkom? Premeškali by sme totiž skvelú príležitosť, keby sme si nevážili to, čo prežívame vrátane bolesti.

Iste existuje veľa ľudí, ktorí sa ako občania a z občianskeho hľadiska ocitajú voči tejto realite a tejto kríze s jasným vedomím humanizmu bez akéhokoľvek horizontu viery. Je to úplne legítimne.

Aj my sme vedľa nich. Dnešný svet potrebuje naše životné svedectvo; nás, ktorí sme našli zmysel svojho života v stretnutí s Kristom a v Bohu Ježiša Krista. Svätý Pavol pripomína Efezanom, že pred stretnutím s Kristom boli „bez nádeje a bez Boha na svete“ (*Ef 2, 12*). Je pravda, že mali iných bohov, ale z ich mýtov sa nenarodila nijaká nádej. Napriek bohom boli „bez Boha“.¹⁰ Poznanie Boha prostredníctvom jeho Syna znamenalo

---

⁸ FRANTIŠEK: *Meditazione del Santo Padre nel momento straordinario di preghiera in tempo di epidemia*. Città del Vaticano, 27. marec 2020.

⁹ FRANTIŠEK: *Generálna audiencia v stredu* 23. augusta 2017.

¹⁰ Porov. BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*, 2.

pre nich a tiež pre dnešného muža a ženu prijať nádej. Preto sa z viery stáva nádej, „viera je nádej“.¹¹

Pohľad na vieru pri stretnutí s Ježišom Kristom je to, čo odlišuje pohľad na život, spôsob cítenia v srdci. To znamená, že spôsob rozhodovania a rozlišovania toho, čo má alebo nemá hodnotu, je poznačený týmto stretnutím človeka s Človekom. Preto teológ, ktorý často uvažoval o *nádeji*, ako napríklad J. Moltmann, hovorí, že „keď sa viera premení na nádej, nerobí ľudí pokojnými, ale nepokojnými, nerobí ich trpezlivými, ale netrpezlivými. Namiesto toho, aby sa prispôbili danej realite, títo ľudia pre ňu začnú trpieť a vzopru sa jej“.¹²

4. POHĽAD NA NAŠE ZAČIATKY A NA MNOHÝCH SVEDKOV VIERY V NAŠEJ RODINE

Keď sa pozrieme na životné skúsenosti dona Bosca, uvedomíme si, že nádej je rastlina s hlbokými koreňmi, ktoré sú tu už dávno; korene, ktoré rastú v ťažkých obdobiach, na cestách a vyžadujú si veľa obetí.

Tak to bolo od raného detstva Janka z Becchi, ktorý nemal otca a so svojou matkou Margitou musel čeliť obdobiam hladomoru a útrapám rodinného spolužitia. Keď mal ľudskú nádej, že by mohol dosiahnuť budúcnosť, o akej sníval, vďaka pomoci a ochrane dona Calossa, zasiahla túto nádej smrť starého farára. Rodinné okolnosti a vnímavý, bdely pohľad matky, ktorá hľadá pre svoje dieťa to najlepšie – aj keď matkino srdce trpí –, vedú k tomu, že Janko sa vo veku dvanástich rokov stáva migrantom.

---

¹¹ Toto je nadpis, ktorý pápež Benedikt vybral pre prvú časť encykliky *Spe salvi*.

¹² MOLTSMANN, J.: *Experiencias de Dios*. Sigüeme: Salamanca 1983, s. 103 – 104.

Ale práve za týchto okolností slovo a ešte viac príklad jeho matky otvára Jankovi pohľad k širšiemu obzoru a robí ho schopným pozeráť sa hore a vidieť doďaleka.

Tak to bude aj v rozhodujúcej chvíli voľby povolania, keď Margita žiada svojho syna, aby sa vôbec netrápil pre ňu a jej budúcnosť a aby si nikdy neviazal srdce na pozemské istoty: „Ak si sa rozhodol stať diecéznym kňazom a nanešťastie budeš bohatý, neprídem ťa ani raz navštíviť. Dobre si to zapamätaj!“¹³

Po rokoch to bude práve don Bosco, ktorý poukáže na kríž, aby oživil srdce sklesnutej a unavenej matky a znovu v nej vzbudil nádej. Tá ju privedie k tomu, aby zostala verná až do smrti rovnakému poslaniu, o ktoré sa delila so svojím synom od začiatku oratória na Valdoccu.

Táto silne zakorenená nádej bude nevyhnutná pre všetko, čím bude don Bosco žiť a čomu dá život od svojho príchodu do Turína až do posledného dychu.

Strom sa pozná po ovocí: to, koľkým mladým životom sa podarilo znovu povstať z osamelosti a zúfalstva a dosiahnuť svätosť, ukazuje, aká nádej prebývala v srdci dona Bosca a ako z tejto hojnosti dosiahol premenu života tých, ktorých stretol.

Ani v rokoch svojej najintenzívnejšej práce nebol don Bosco nikdy samotárskym hrdinom. Vždy mal po svojom boku tých, ktorí v ňom rozdúchali oheň viery, nádeje a lásky. Bol to sprievod „ako v nebi, tak i na zemi“. A takisto neobmedzená dôvera k Panne Márii preňho predstavovala neprestajnú výživu nádeje. Čím viac bola táto dôvera vyjadrená v ľudsky nemožných podujatiach – pomyslime na výstavbu Baziliky Márie Pomocnice a začiatok misií v Južnej Amerike –, tým viac don Bosco ako prvý „vidí, čo sú zázraky“.

Viera v to, že v každom srdci, v každej životnej skúsenosti, aj v tej, ktorá sa zdá, že je mimo cesty, sa vždy nachádza bod prí-

---

¹³ MBI, 296.

stupný dobru, je výsledkom tejto harmónie s nebom, ale aj základnej skúsenosti sprevádzania a supervízie, ktoré si kňaz don Bosco cenil tu na zemi. Don Bosco sa v skutočnosti učí v škole dona Cafassa kráčať po boku tých najzúfalejších vo väzení a v najchudobnejších častiach vtedajšieho Turína. Takto sa don Bosco učí nielen „byť kňazom“,¹⁴ ale aj stávať sa pastierom tohto stáda so srdcom vznešeného zasievateľa nádeje, ktorý s ním kráčať po tých istých uliciach najchudobnejších predmestí: Cafasso, Cottolengo, Murialdo. Nádej sa tvorí a formuje spoločne: je to ovocie spoločenstva svätých „ako v nebi, tak i na zemi“.

V histórii oratória máme okamih, ktorý nemožno ignorovať, pretože je zvlášť blízky globálnym problémom, v ktorých sme sa ocitli ponorení do pandémie všetci. Nachádzame sa na konci júla 1854. V Turíne prepukla cholera. Príbeh poznáme a nie je potrebné predstavovať ho. Stačí povedať, že vízia viery a praktizovanie dobročinnnej lásky nie sú súkromnou cnosťou, ktorá je charakteristická iba pre dona Bosca alebo pre niekoľkých super veľkorysých. Ide o životný štýl tejto malej výchovnej komunity. Nádej je cnosťou spoločenstva, ktorú živí vzájomný príklad a sila bratstva. Toto predstavuje svedectvo oratória na Valdoccu počas cholery. Tak ako vtedy, aj dnes v čase COVID-19 máme skúsenosti mnohých výchovných a pastoračných spoločenstiev, kde sú v popredí spoločenstvá lekárov, zdravotných sestier a zdravotníkov, ktorí naďalej dávajú svoje životy, aby zachránili životy ostatných.

Obdobie krízy, ako je táto, prináša ďalšiu črtu nádeje, ktorú prežíval don Bosco. Pevne veril v Prozreteľnosť. Jeho dôvera a viera rokmi neprestajne rástli. Ako červená niť, ktorá prechádza celou jeho existenciou a všetkým, čomu dal život. Je to možno najhmatateľnejší spôsob, prostredníctvom ktorého v ňom môžeme vnímať „žiarivý súlad prírody a milosti“¹⁵: to, čomu

---

¹⁴ BOSCO, J.: *Memorie dell'Oratorio di San Francesco di Sales*. In: ISS, *Fonti Salesiane: Don Bosco e la sua opera*. LAS: Rím 2014, s. 1233.

¹⁵ *Costituzioni e Regolamenti SDB*, 21.

verí jeho srdce, dáva do pohybu kroky a každodenné rozhodnutia a otvára cesty nádeje pre mnohých aj tam, kde sa zdá, že už niet východiska.

Mnoho iných svedkov nádeje

V histórii saleziánskej svätosti nájdeme cenné príklady a vzory života, ktoré nás povzbudzujú k nádeji ako k cnosti a postoju života v Bohu.

Náš spolubrat **blahoslavený Štefan Šándor (1914 – 1953)**: dáva nám skutočný príklad toho, čo znamená prejsť od rozdelenia k jednote a spoločstvu. Silný zmysel pre svoje povolanie saleziána laika (koadjútora) ho priviedol k skutočnej voľbe obrany života. Hlboko veril, že jeho existencia by sa mala uskutočňovať uprostred svojho ľudu a svojej kultúry, ktorá prechádzala obdobím neistoty a opustenosti. Svojím správnym prístupom nám dáva saleziánsku víziu „vedieť, ako zostať“ v našom poslaní svetlom pre tých, ktorí riskujú stratu nádeje, posilnením viery tých, ktorí cítia, že zlyhávajú, znamením Božej lásky tam, kde „sa zdá“, že v dejinách chýba. Blahoslavený Štefan prekonal múry, ktoré vznikli rozdelením medzi národmi a otroctvom ideologickej totality tým, že išiel v ústrety druhým a premohol akýkoľvek osobný či spoločenský strach.

Veľmi krásny je príbeh našej spolusestry **blahoslavenej sestry Magdalény Moranovej (1847 – 1908)**. Ako dcéra Márie Pomocnice sa vyznačovala apoštolskou odvahou, ktorá z nej urobila to, čo don Bosco v duchu Mornese od svojich dcér vždy požadoval: byť živým pomníkom Panny Márie. Ona, „rodená učiteľka“, vedela, že oslobodzujúci moment jej saleziánskeho poslania spočíva v tom, aby učila svoje dievčatá otvárať hranice svojich srdce a myslí s cieľom prekročiť úzke hranice kultúry utlačanej chudobou a nedostatkom príležitostí. Vedela učiť vy-

trvalosti a nepoddávať sa vyhrážkam. Ženská podoba sily v nej našla najsladší a najpresvedčivejší výraz zodpovednosti, ktorú máme voči svojim zraniteľným bratom a sestram. Ako riešenie katastrofálnych čias, ktoré musela prežiť, naznačila nové smerovanie ľudí, ktorým hrozila izolácia, a učila ich o nesmiernej veľkosti Božej dobroty.

U **Božieho služobníka dona Karola Bragu (1889 – 1971)** nájdeme príklad pastoračnej inteligencie v jeho neúnavnej oddanosti misiám aj v sprevádzaní členov saleziánskej rodiny. S nádejou, ktorá je vlastná tým, čo vkladajú svoju vieru do Krista, nášho Pána, vedel byť trpezlivý. Túto cnosť odporúčal don Bosco pri sprevádzaní mladých pri budovaní ich zrelej osobnosti. Táto trpezlivosť bola ovocím lásky, ktorá prúdila v jeho misionárskom srdci a umožňovala mu budovať medzi kultúrami mosty a nie múry rozdelenia. Výzva, ktorú cítil, aby podporil jednotu medzi ľuďmi, mu pomohla prekonať rozdiely, ktoré mohli vzniknúť medzi ostatnými. Bol presvedčený, že ho vždy podporovala Božia milosť, ktorá vytvára kultúru stretnutia.

Ďalším cenným príkladom je **blahoslavený Jozef Kowalski (1911 – 1942)**.

Koľko viery a odvahy je potrebnej na odovzdanie pokoja ostatným, aj keď už nezostáva nič iné, len ponúknuť svoju vlastnú existenciu! Jozef Kowalski hlboko pochopil nezištnú lásku Ježiša, ktorý nám svojou obetou života pre ľudstvo dal najväčší príklad lásky: spolubrat, svedok pokoja uprostred vojny, vyrovnanosti uprostred zmätku, milosrdenstva uprostred nenávisť.

Boží služobník Anton Baglieri (1951 – 2007) je ďalším vzorom.

Cesta k svätosti si veľmi často vyžaduje zmenu hodnôt a vízie. Takúto cestu žil Anton, ktorý po dlhom utrpení objavil v kríži veľkú príležitosť znovuzrodiť sa do nového života. Antona vždy sprevádzala jeho matka, ktorá s láskou a súcitom verila

v neho a v jeho život plný schopností; bol obklopený laikmi aj priateľmi rehoľníkmi, ktorí mu pripomínali krásu spoločenstva. Umožnil spoločenstvu, aby sa ho dotklo, posilnilo jeho osobnosť aj vieru a zachránilo ho. Pochopil, že v stretnutí s inými našiel seba samého, a to dalo jeho existencii zmysel, ktorý bol úplne poznačený Božím milosrdenstvom – dokonca aj na posteli, na ktorej počas choroby ležal – byť „remeselníkom pokoja a radosti“.

Títo a mnohí ďalší sú obrami viery, ktorí žili s láskou a pochopili všetky významy toho, čo znamená mať *nádej*. Kto dúfa, vie, že nekráča sám, aj to, že potrebuje ľudí, ktorí by ho na tejto ceste viedli a sprevádzali. Pápež Benedikt XVI. to nádherne vyjadruje: „Pravými hviezdami nášho života sú ľudia, ktorí dokázali správne žiť. Oni sú svetlami nádeje. Ježiš Kristus je skutočným svetlom, žiariacim nad všetkými temnotami dejín. Aby sme však dospeli až k nemu, potrebujeme bližšie svetlá, ľudí, ktorí nám dávajú svetlo tým, že berú z jeho svetla a tak ponúkajú orientáciu aj nášmu putovaniu.“¹⁶

5. SALEZIÁNSKA INTERPRETÁCIA SÚČASNEJ CHVÍLE

Toto je náš čas. Je to čas, ktorý sa nám dáva pre život. Azda je veľmi vhodné pýtať sa, aký by mal byť najlepší spôsob riešenia postpandémie, a možno odhalíme hodnotu *nádeje* v čase, keď väčšina ľudí prežíva strach alebo sa nevie dočkať, kedy konečne príde chvíľa, že budú môcť zabudnúť na to, čo sa stalo v tomto roku. Môžeme však skutočne zabudnúť na to, čo sa stalo? Môžeme zabudnúť na rodiny, ktoré stratili príbuzných? Môžeme zabudnúť na takmer dva milióny obetí? Zabudnúť na tváre našej

---

¹⁶ BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*, 49.

najkrehkejšej spoločnosti? Zabudnúť na toľkých ľudí, ktorí pracovali v prvej línii? Bolo by správne zabudnúť? Nie, určite nie. V skutočnosti by to bolo to najhoršie, čo by sme mohli urobiť.

Preto sa pýtame sami seba, či to, čo zažívame, nás niečomu učí, a či sme ochotní niečo zmeniť, prehodnotiť niektoré hodnoty alebo vízie života...

- Dúfame, že *uzavretie*, ktoré sme zažili, nám pomôže *otvoriť sa*

Žijeme v ustavičnom pohybe a túžime reagovať na všetko často vo frenetickom tempe. Nečakane nastal „povinný pokoj“, ktorý nás možno trochu uzavrel do seba, do našich domovov, do našich rodín, do povinných a nevyhnutných karantén. Objavilo sa veľa foriem strachu: strach z toho druhého, najmä z toho, ktorý je blízko alebo viac či menej vzdialený; strach z nariadenia, ktorá ktovieodkiaľ pochádza, strach, ktorý vytvára a spôsobuje najväčšiu neistotu.

Z tohto dôvodu musí byť slovo „otvoriť“ rozkazom. Otvoriť priestory, prostredia, okná života. Otvoriť stretnutie s druhými. Opustiť všetko, čo nás uzatvára, obnoviť pocit našej otvorenosti, otvorenosti srdca. Obnoviť víziu širšieho obzoru.

- Od rastúceho *individualizmu* k väčšej *solidarite* a *bratstvu*

Boží odtlačok v ľudstve je zvlášť zrejímavý v schopnosti vychádzať iným v ústrety v solidárnom akte s jeho stvorením. Sebecstvo je opačný akt, pretože sa usiluje o sebauspokojenie, robí z nás sebareferenčných, generuje a živí stále sa rozvíjajúcu kultúru individualizmu, ktorá sa končí prejavom našej malosti. Počas pandémie sme si nepochybne uvedomili, že sme príliš zraniteľní, krehkí a závislí. My všetci. Nielen niektorí. Pod rovnakou kolektívnou hrozbou, nepredstaviteľnou a citeľnou, má celé ľudstvo pocit, že potrebuje ostatných. Žijeme s potrebou toho druhého, vzájomnou starostlivosťou. Nechceme byť sami. Nech nás tento čas naučí viac stavať na solidarite a bratstve tvá-

rou v tvár „vírusu individualizmu“. Akú pravdu má pápež František! Solidarita je najlepším víťazstvom nad osamelosťou. „Solidarita je konkrétne vyjadrená v službe, ktorá môže mať veľmi rozdielne formy v podobe prevzatia zodpovednosti za ostatných. Služba „sa do veľkej miery stará o krehkosť. Služiť znamená starať sa o tých, ktorí sú krehkí v našich rodinách, v našej spoločnosti, v našom národe“. V tomto úsilí je každý schopný odložiť svoje potreby, očakávania a svoje túžby po všemohúcnosti pred konkrétny pohľad tých najkrehkejších [...]. Služba sa vždy pozerá na tvár brata, dotýka sa jeho tela, cíti jeho blízkosť, v niektorých prípadoch až po bod „utrpenia“, a usiluje sa o podporu brata. Z tohto dôvodu nie je služba nikdy ideologická, pretože neslúži predstavám, ale ľuďom.“¹⁷ Mnohí čakajú na náš úsmev, na naše slovo, na našu prítomnosť.

- Prejsť od *izolácie* ku kultúre *stretnutia*

Určite nie je ľahké dostať sa z vlastnej izolácie, najmä ak sa to považuje za hodnotu. Často je jednoduchšie zostať v izolácii aj zo strachu z blízkosti iných. Ale v ľudskom srdci horí plameň, ktorý zapaluje absolútnu potrebu byť spolu: v rodine, s priateľmi, so susedmi, v dobrovoľníckej skupine, so spolužiakmi, s kolegami v práci, s futbalovým tímom. Táto doba zraniteľnosti nám ponúka priestor pre nové formy empatie a opätovného stretnutia. Je to „kultúra stretnutia“ druhého ako druhého. „Izolácia a uzavretie sa do seba alebo do vlastných záujmov nikdy nie sú spôsobom, ako obnoviť nádej a dosiahnuť obnovu, ale je to blízkosť, je to kultúra stretnutia. Izolácia nie; blízkosť áno. Kultúra konfliktu nie; kultúra stretnutia áno.“¹⁸

- Od *rozdelenia* k väčšej *jednote a spoločenstvu*

Z tej istej perspektívy si uvedomujeme, že nie je možné vytvoriť kultúru stretávania sa bez zabezpečenia jednoty; tú istú

---

¹⁷ FRANTIŠEK: *Fratelli tutti*, 115.

¹⁸ *Tamže*, 30.

jednotu, ktorú dáva Boží Duch tým, ktorí s ním vstupujú do spoločenstva a ktorá nás spája a vedie k tomu, aby sme žili rovnakým povoláním: byť milovanými Božimi deťmi. Poučenie, ktoré sme si vzali z ťažkej skúsenosti s izoláciou, z oddeleného plavenia sa na loďke života v dôsledku uzavretia hraníc (geografických, a dokonca aj duchovných), nám umožnilo uvedomiť si, že nakoniec „sme všetci na jednej lodi“. Spája nás ľudskosť, ktorou sme, ale ľudskosť, ktorá bola zasiahnutá. COVID-19 je prvá kríza, ktorá postihuje všetkých na celom svete bez rozdielu. Je to veľký paradox: vírus, ktorý vytvoril rozdelenie zo strachu, nás teraz spája, pohýna k tomu, aby sme sa zaujímali jeden o druhého. Spája nás v empatii založenej na altruizme, solidarite, obave. Toľko vyjadrení o spoločnom dobre a dúfajme, že aj o súcite a milosrdenstve. Spája nás aj hľadanie riešení. Pravdepodobne sebeckto, ktoré rozdeľuje, je oveľa staršou a nebezpečnejšou chorobou ako COVID-19 a musí sa liečiť. Dúfam, že s príchodom vakcíny proti vírusu sa konečne dokážeme zaočkovať proti nedostatku spoločenstva, čím dosiahneme víťazstvo nad rozdelením. To, čo nás spája, je liek evanjelia nádeje a radosti, ktorý nás všetkých robí ľudskými a viac Božimi deťmi.

- *Od sklúčenosti, prázdnoty a nedostatku zmyslu až po transcenciu*

Od tvrdenia, že sme „absolútni vlastníci svojho života a všetkého, čo existuje“, sme dospeli k pocitu, že sme veľmi krehkí. V mnohých rodinách bolo potrebné vymyslieť tisíc príbehov, ktoré by deťom vysvetlili, prečo musia zostať doma, vzdialení od starých rodičov, spolužiakov a susedov, prečo nemôžu ísť pätnásť alebo dvadsať dní von. Pamätám si zábery z filmu „Život je krásny“ (1997), keď otec (Roberto Benigni) v najnepriaznivejšej situácii v nacistickom koncentračnom tábore predstavuje synovi hru, ktorá mu má vyhovoriť stav, v akom sa nachádzajú. Umožňuje mu tak prežívať všetko ako hru, čo sa pre dieťa stáva záchranou.

Prázdnota tejto doby spôsobila veľa škôd. Prešli sme od mnohých istôt k neistote nestabilnej a nezabezpečenej pôdy. Prázdnota odlišná od nihilistických ideológií, ktorá nás však v každom prípade otvára potrebe transcencie.

Pán k nám hovorí v tomto čase. Čo od nás žiada? Čo nám ponúka? Ako to vítame? „S búrkou zmizla fasáda tých stereotypov, ktorými sme maskovali svoje ‚ego‘, ktoré sa vždy zaujímalo o svoj vlastný obraz. A opäť sa objavila (požehnaná) spoločná príslušnosť, ktorej nemôžeme uniknúť: príslušnosť ako bratia.“¹⁹ Tu v extrémnych situáciách k nám Boh naďalej hovorí prostredníctvom srdc ľudí, ktorí vidia a reagujú originálnym a odlišným spôsobom.

Nezachránime sa vlastnými silami. Nikto sa nezachráni sám

„Globálna tragédia, akou je pandémia Covid-19, skutočne na istý čas zvýšila povedomie o tom, že sme svetovým spoločenstvom, ktoré sa plaví na tej istej lodi, kde zlo jedného z nich ide na úkor všetkých. Pripomenuli sme si, že nikto sa nezachráni sám, že sa dá zachrániť iba spoločne. Preto som povedal, že ‚búrka odkrýva našu zraniteľnosť a ponecháva odkryté tie falošné a nadbytočné istoty, pomocou ktorých sme vytvorili naše programy, naše projekty, naše zvyky a priority (...) S búrkou padla fasáda stereotypov, pomocou ktorých sme maskovali svoje ego, vždy znepokojené svojím vlastným imidžom. A opäť sa objavila (požehnaná) spoločná príslušnosť, ktorej nemôžeme uniknúť: príslušnosť ako bratia‘.“²⁰

Skončilo sa obdobie, v ktorom víťazilo presvedčenie, že všetko dokážeme urobiť len so svojimi zdrojmi, sami ako „obri márnosti“, pre ktorých nie je nič nemožné.

---

¹⁹ FRANTIŠEK: *Fratelli tutti*, 32.

²⁰ *Tamže*.

Musíme prekonať ľahký narcizmus, ktorý nás presviedčal, že sa pred nami skláňa vesmír v klame, že je v držbe „superveľmoci“ nad všetkým a všetkými... Vďaka tejto chorobe sme sa dozvedeli, akí sme zraniteľní, ako veľmi sa potrebujeme a že sami sme ničím. Zisťujeme, že sused cez ulicu je dôležitý: pozdraviť každého, koho stretneme; odstrániť anonymitu a veriť v „my“ ako v moju súčasť, bez ktorej sa nedá žiť. Ostatní sú „ja“ skloňované ako „my“, oveľa viac závislí od bohatstva ľudskosti v jeho hodnotách krásy a spoločného života. Zanechajme obavy. Vytvárajme väzby. Vzrastajme. Prestaňme odmietaať toho druhého, pretože je iný, cudzí atď. Začnime od „my“, ktoré spája plurál a odlišnosť s tým konkrétnym, bohatým, jednotlivým, jedinečným, neopakovateľným a krásnym, čo patrí každému človeku, každému z nás, ktorý je vzácny sám o sebe.

Nemôžeme sa báť znovuobjaviť bratstvo, ktoré nás spája ako Božie deti, nekonečne milované v Synovi (porov. *Ef* 1, 5). Vychádzajúc z tejto reality chápeme solidaritu, bratstvo, starostlivosť o ostatných, úctu k hodnote života, k dôstojnosti človeka, k pravde druhého: postojte, ktoré sú viac ako kedykoľvek predtým cnosťou. Sme príliš vzácni na to, aby sme sa poddali prázdnemu sebestvu choroby, ktorá sa nazýva ľahostajnosť, sebaobdivovaniu a egoizmu. Najmä pokiaľ ide o našich drahých mladých, ktorí sú „horiacim krikom“, „posvätnou zemou“, ktorá nás zachraňuje. Sú to oni, naša veľká nádej, ktorí nás upriamujú na spoločnú budúcnosť s mnohými príkladmi deľenia sa a spoločných projektov: v prospech stvorenia a životného prostredia, spoločného domova a spravodlivosti, slobody; mieru a univerzálneho bratstva.

Potrebujeme nové odpovede. Odvážny život, ktorý je nositeľom niečoho skutočne nového. V konečnom dôsledku byť ako don Bosco, keď cholera sa nazýva „koronavírus“, je potrebné ísť, ísť von, byť prítomný a byť odpoveďou.

Viac ako kedykoľvek predtým: prítomnosť a svedectvo!

Je to tak: viac ako kedykoľvek predtým je potrebná prítomnosť a svedectvo. Naša prítomnosť a ako svedectvo radosť, ktorá vychádza z našej viery, „ktorá dúfa“, pretože „viera a nádej idú ruka v ruke“.²¹

To všetko najmä pre mladých, ktorých nemôžeme nechať osamotených (teraz menej ako kedykoľvek predtým!): čakajú nás s otvorenou náručou, aby sme opäť mohli byť v ich životoch, so silou lásky schopnej dobyť všetko, pretože v tom všetkom môže láska zvíťaziť! Musíme znova snívať sen mladých. Musíme sa dať k dispozícii, ktorá nám umožní prekonať to, čomu strach zabránil stať sa skutočnosťou. Oratóriá, centrá pre mládež, školy, školiace strediská, sociálna práca, farnosti: každé naše dielo sa musí dať zaliať živým, veľkorysým a obnoveným srdcom každého mladého človeka, ktorý premieňa domy (steny ticha) na obytné priestory (života mladých). Chceme tento život! To je život, ktorý nás zachráni! Vypočujme si volanie mladých, ktorí žiadajú o prítomnosť, pozornosť, sprevádzanie, dostupnosť a zároveň aby sme im ukázali autentickú Božiu tvár. Ak im budeme venovať pozornosť, ak ich budeme počúvať, o to skôr nás požiadajú, aby sme im hovorili predovšetkým o tom Pánovi, ktorý oživuje našu nádej a ktorý nám nedovolí znechutiť sa alebo vzdať sa (porov. *1 Pt 3,15*). Požiadajú nás, aby sme im ponúkli „chlieb života“, ktorý vyživuje naše „bytie pre nich“ a naše „bytie medzi nimi“. Takto môžeme vytvoriť život, ktorý si Pán praje dať v tejto chvíli dejín: život, ktorý nebude mať konca. Je to dobrá zvesť o vzkriesení, ktorá oživuje našu nádej a robí z nás nových mužov pre nové časy. Pretože tento svet sa skončí. A zostane len to, čo sme milovali.

---

²¹ FRANTIŠEK: *Generálna audiencia v stredu 20. septembra 2017.*

6. SALEZIÁNSKA RODINA, KTORÁ SVEDČÍ O NÁDEJI

Ako sme mali možnosť zažiť, okolnosti spojené s epidémiou priniesli v posledných mesiacoch určité príznaky zakalenia nádeje. Preto by som rád zopakoval a naznačil niektoré znaky krásy evanjeliovej nádeje, plne pochopenej a prežívanej, ktoré nás stavajú na cestu, kde môžeme vyjadriť silu saleziánskej charizmy prežívanej v nádeji. Mám pocit, že od nás ako rodiny dona Bosca v Cirkvi a vo svete sa očakáva toto svedectvo: schopnosť žiť v nádeji.

Niekoľko návrhov na pokračovanie v tejto ceste.

6.1 Znovuobjavujme, že „viera a nádej idú ruka v ruke“²²

Predsavzatie: Napodobnime dona Bosca a jeho veľkú schopnosť nadchnúť svojich chlapcov, aby žili život ako oslavu a „vieru ako šťastie“.²³

Nás nepodopierajú abstraktné predstavy a krásne sľuby, ale nádej založená na *skúsenosti Božej lásky* vylietej na nás prostredníctvom Ducha Svätého, ktorý posúva všetko k dobru.

Ale nádej nenapreduje sama od seba. Ak chcete dúfať, musíte mať vieru. Kresťanská nádej *robí vieru húževnatou*, schopnou odolávať životným šokom; umožňuje nám vidieť ponad každú prekážku, otvára náš pohľad a umožňuje nám interpretovať svoj život a dejiny vo svetle Božej spásy. Preto nádej *každý deň čaká na dar života, čaká na Božiu prítomnosť*, na Boha, ktorý je Otcom (Abbà), je dôverný, osobný. On je Boh, ktorého

---

²² *Tamže.*

²³ *XX. špeciálna generálna kapitula Saleziánov dona Bosca (Capitolo)*, č. 328.

sa dotýka a ktorého *zaujíma náš osud*, ktorý sa vydáva na našu cestu so svojou trpezlivosťou a milosrdenstvom. Keď spoznáme svoju biedu a slabosť, Boh do nich vloží svoje srdce. Stretnutie osobnej a komunitnej biedy s jeho otcovským srdcom rozžiari milosrdenstvo.

Vedomí si svojej krehkosti a toho, aké je dnes náročné vychovávať a formovať ľudí, musíme byť viac ako kedykoľvek predtým rozsievачmi nádeje, provokatérmi skutočnej nádeje a našepkávačmi tej istej nádeje. Don Bosco to urobil oduševneným a takmer prirodzeným spôsobom. Aj my sa rovnakým spôsobom zapájame, pretože skutočne veríme, že je to nádej, ktorá udržuje život, stará sa oň a chráni ho. „Je to najbožskejšia vec, aká môže v srdci človeka existovať,“²⁴ uviedol pápež František v katechéze. V tej istej katechéze Svätý Otec cituje veľkého francúzskeho básnika Charlesa Péguyho, ktorý nám zanechal nádherné stránky o nádeji. Na jednej z nich poetickým spôsobom tvrdí, že Boha až tak neprekvapuje viera ľudských bytostí ani ich dobročinnosť. To, čo ho skutočne naplňa obdivom a úžasom, je nádej ľudí: „Že tie úbohé deti,“ píše, „vidia, ako sa veci majú, a veria, že zajtra ráno to bude lepšie.“

S touto dôverou vás ako pedagógov, ako spoločníkov rodín, ľudových vrstiev a Božieho ľudu vo všeobecnosti pozývam: *nikdy nestráčajme nádej, pestujme pohľad plný nádeje na život*, nikdy ho nehasme vo svojich srdciach, buďme svetlom, ktoré pozýva k nádeji svedectvom vlastného života, odovzdávajme šťastie jednoduchým, ale autentickým spôsobom prežívania svojej viery.

---

²⁴ FRANTIŠEK: *Generálna audiencia v stredu 27. septembra 2017.*

6.2 Chápme modlitbu ako školu nádeje²⁵

Predsavzatie: kráčajme s mladými a ich rodinami, modlime sa, učme sa lepšie sa modliť a cvičme sa v nádeji čoraz lepšou modlitbou.

„Prvé a základné miesto, kde sa učíme nádeji, je modlitba.“²⁶

Pre našu saleziánsku duchovnosť je charakteristické vnímanie Boha ako veľmi blízkeho a prítomného v udalostiach. Je to Boh, s ktorým môžeme v našej jednoduchosti nadviazať dialóg „srdcom“, jednoduchý dialóg, ktorý je vlastný deťom.

Ako členovia Cirkvi si uvedomujeme, že sme sa ako ona (Cirkev) zrodili v modlitbe a táto modlitba podporuje jej a náš rast. Modlitba, ktorá je *školou nádeje*. Tým, že prejavíme svoju krehkosť v osobnom stretnutí s Láskou, učíme sa dať sa ním milovať. Nakoniec sme povolani vytvoriť *vnútornú atmosféru dôvery v Pána*, zveriť sa mu ako centru všetkého. On je ten, kto umožňuje žiť naplno. Vložme preto svoje myšlienky, túžby, činnosti, utrpenie, nádeje, sny do Božieho srdca, načrtnime ich do jeho srdca.

Duchovný život živený modlitbou je *zjednocujúci*, dáva zmysel udalostiam, rôznym veciam, ktoré robíme a prežívame. S modlitbou objavujeme zmysel *nezištnosti nášho života* a života ľudí, ktorí nám boli zverení. Táto perspektíva modlitby ako daru je nevyhnutná pre duchovnú cestu s vedomím, že všetko nám dal Pán.

V encyklike o nádeji, ktorú pápež Benedikt XVI. ponúkol Cirkvi, existuje niekoľko konkrétnych príkladov nádeje v modlitbe, ako napríklad skúsenosť vietnamského kardinála Nguyena Van Thuana. „Počas trinástich rokov väzenia - z toho deväť

---

²⁵ Porov. BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*: takto je nazvaná prvá časť encykliky, ktorá sa začína od č. 32.

²⁶ BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*, 32.

rokov na samotke – , v situácii, ktorá by bola pre ktoréhokoľvek iného človeka úplným zúfalstvom, počúvanie Boha a možnosť hovoriť s ním boli preňho rastúcou silou nádeje, čo mu po prepustení z väzenia umožnilo stať sa pre ľudí celého sveta skutočným svedkom nádeje – tej veľkej nádeje, ktorá nezapadá ani v nociach samoty.²⁷

Ako rodina dona Bosca, saleziánska rodina, urobíme významné kroky, ak na všetkých konároch tohto listnatého stromu milovaného Duchom budeme napredovať v škole nádeje, ktorá sa rodí z modlitby, a ak budeme kráčať po boku našich mladých a ďalších ľudí, s ktorými sa stretávame.

6.3 Vzrastajme tým, že žijeme s pocitom únavy z každodenného života

Predsavzatie: Pomáhajme mladým, ich rodinám a Božiemu ľudu objavovať dary, ktoré nám Boh dáva bez toho, aby sme sa sťažovali. Navrhujme ciele, ktoré nadchýňajú a odstraňujú jednotvárnosť a priemernosť.

Robme z každodenného života vzácnu príležitosť zažiť napriek námahe a únave, že existuje Láska, ktorá nás prevyšuje. Robme to s vedomím, že naša práca nie je Bohu ľahostajná, a preto nie je ľahostajná ani pre rozvoj života, nášho života, samotných dejín, ktoré sa snažíme budovať, a Božieho kráľovstva, ktoré chceme pomôcť dosiahnuť.

Myslím si, že toto je úžasný horizont pre výchovu k nádeji. V prvom rade pre istotu, ktorá sa rodí z viery a potvrdzuje nielen to, že Boh sa nikdy nedá prevýšiť vo veľkorysosti, ale že Boh koná a prekvapuje nás aj napriek našim ťažkostiam.

---

²⁷ Tamže.

Výnimočné sa stane len vtedy, keď začneme *žiť* malé bežné veci. Všetdný život každého kresťana tvoria opakované gestá, tvrdá práca bez prílišných odmien, ale aj intímne tiché radosti, skutočné stretnutia, zázraky, ktoré prekvapujú dušu.

Plynutie dní si vyžaduje trpezlivý návrat k sebe samému, uvedenie si svojho vlastného života. *Nádej a trpezlivosť* sú dva postoje, ktoré v našom veľmi rýchlom svete svedčia o nás ako o kresťanoch. Šírenie strachu v našich spoločnostiach je spôsobené aj skutočnosťou, že sa stratil zmysel očakávania, a teda trpezlivosti a nádeje. Z tohto dôvodu sú nádej a trpezlivosť úzko spojené a akt nádeje už prispieva k úspešnému absolvovaniu skúšky.

Je to možné aj preto, že pre nášho saleziánskeho ducha existuje „prirodzená dôvera“, ktorá nás vedie k dôvere v prirodzené a nadprirodzené zdroje každého človeka, a predovšetkým každého mladého človeka. Tá, ktorá nás pohýna, aby sme neplakali nad dobou, v ktorej žijeme, ale vážili si hodnoty prítomné vo svete a v dejinách (aj v týchto zložitých časoch) a „držali sa toho, čo je dobré“ (1 Sol 5, 21). V skutočnosti nás s kardinálom Nguyenom Van Thuanom spája presvedčenie, že zvyk sťažovať sa je ako nákazlivá epidémia, ktorej príznakmi sú pesimizmus, strata pokoja, obavy a strata nadšenia pre život, ktorá vyplýva zo zjednotenia s Bohom.

Don Bosco zažil, že nič nemôže nahradiť hodnotu autentických vzťahov, pocitu byť milovaný, pocitu rodiny, domova. Tieto vzťahy sú *silnou formou ochrany pred chudobou a osamelosťou jeho chlapcov*. Don Bosco bol v skutočnosti majstrom v znovuobjavovaní konkrétneho šťastia v maličkostiach, v pozornosti venovanej všetkým a v poukazovaní na to, ako uchovávať poklad nášho preventívneho systému v láskyplných stretnutiach a v starostlivosti o vzťahy. Minimálne gestá, ktoré sa niekedy stratia v anonymite každodenného života; gestá nehy, náklonnosti, súcitu, ktoré sú napriek tomu rozhodujúce, dôležité pre nádej ostatných. Sú to *známe gestá pozornosti venova-*

nej drobnostiach a detailom každého dňa, ktoré ukazujú, že život má zmysel a že medzi nami existuje spoločenstvo a komunikácia.

6.4 Žíme nádej najmä v časoch ťažkostí a rozpakov

Predsavzatie: Dovoľme Bohu vzdelávať nás, dôverujme mu predovšetkým v časoch temnoty.

Svätá Terézia z Avily, veľká mystička, uznáva, že suchosť je Božím pozvaním „kráčať vpred“.

Všetci sme v živote zažili obdobia ťažkostí a zmätku. Tak či onak sme boli povolani *zaoberať sa niektorými bolestivými, ľudsky ťažkými osobnými skúsenosťami*. Niekedy sa dni, aktivity, modlitba, ba celý život môžu zdať nečakane prázdne a nudné.

Ale spolu *s utrpením a bolesťou prítomnou v každom ľudskom živote* dostávame závan úžasu a nádeje. V skutočnosti „miera ľudskosti je podstatne určovaná vzťahom k utrpeniu a k trpiacemu“.²⁸

Zdá sa, že utrpenie a bolesť sú niekedy prítomné v živote každého človeka. Ježiš nemal rád utrpenie ani ho nikdy neospravedlňoval. Pri stretnutí s tými, ktorí sú poznačení bolesťou, bol dojatý a chorého človeka často uzdravil, aby ukázal, že to vôbec nebola Božia vôľa. Zoči-voči tomuto sa od nás žiada, aby sme namiesto toho, že sa všetci unavení a sklúčení pasívne stiahneme do seba, pestovali odvahu, ktorá sa v morálnom a duchovnom živote označuje výrazom pevnosť.

---

²⁸ BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*, 38. Porov. FRANTIŠEK: „*Un plan para resucitar a la humanidad tras el coronavirus* (PDF). In: *Vida Nueva Digital*, 17. apríla 2020.

Vedomie viery je v skutočnosti spojené s touto silou, ktorá je nevyhnutná pre kvalitu života.

Mnohí veriaci sú rozpoznateľní práve vo chvíľach najväčších ťažkostí, utrpenia, keď sa zdá, že sú zaťažení problémami väčšími, ako sú oni sami. Tieto skúšky sa neinterpretujú ako príležitostné nehody, ale ako *chvíle nevyhnutného očistenia* a ako výzva na opustenie doteraz prijatých kritérií, pre vnútornejšiu skúsenosť Boha, aby sme mu umožnili vychovávať nás, a tak splnili prijaté poslanie. Žiada sa od nás, aby sme kráčali s istotou, a to aj v temných časoch.

Ako veriaci sme v skutočnosti presvedčení, že iba Boh má moc premeniť tie najextrémnejšie a najťažšie chvíle našej existencie na istú nádej, že naše utrpenie, bolesť a smútok nebudú márne alebo zbytočné.

Akoby človek stál pred križovatkou, kde sa musí rozhodnúť, či opustí, alebo prinesie nové ľudské a duchovné energie. V tomto poslednom prípade zostávajú boj, napätie, konflikty sterilné. Sme povolaní *udržiavať nádej v temných časoch*, pretože evanjelium vždy ohlasuje dobré správy: život sa môže začať znova, vždy sa môžeme znovu narodiť. „Spes ultima dea,“ hovorievali klasici: „Nádej zomiera posledná.“ Nádej je poslednou baštou života. Je to ako svetlo západu slnka: stále dokáže oživiť predmety skôr, než splynú s tmou, a umožňuje nám vidieť cestu späť domov ešte predtým, ako padne noc a všetko sa zahalí do tmy.

6.5 Nádej ako rozhodujúci návrat k chudobným a vylúčeným

Predsavzatie: v našej rodine vernosť Pánovi s donom Boscom prechádza predovšetkým preferenčnou voľbou pre najchudobnejších, najopustenejších a vylúčených.

Charizmaticky sa preto dnes viac ako kedykoľvek predtým očakáva, že sa touto základnou voľbou pre chudobných a vylúčených, odmietaných, opustených, bez hlasu a bez dôstojnosti budeme ako saleziánska rodina odlišovať. Pre nás neexistuje iná cesta. Vernosť Pánovi v donovi Boscovi si vyžaduje, *aby sme sa rozpoznali v bolesti toho druhého.*

V plnom spoločenstve s najčistejšou tradíciou a učením Cirкви, od prvých latinských a gréckych otcov až po posledných pápežov môžeme byť a cítiť sa zodpovední za tento svet a za život každého jednotlivca. *Každá nespravodlivosť voči chudobným je otvorenou ranou* a je útokom (aj keď tomu neveríme) na našu dôstojnosť. Nikdy nesmieme zabudnúť, že nežijeme sami pre seba. To je dôvod, prečo nádej robí čínorodú lásku vytrvalou. *Ježiš pozýva k tejto nekompromisnej láske*, aby udržiaval myseľ a srdce čo najotvorenejšie pre svoje konanie, ktoré prichádza rovnako nečakane ako negatívne situácie, s ktorými sa stretávame. Stať sa účinnou „poľnou nemocnicou“ pre všetkých a najmä pre zranených mladých. To si vyžaduje väčšiu odvahu, väčšiu dôveru a väčšie odhodlanie. Toto nie je čas na „vyťahovanie vesiel do člna“!

Ako rehoľná rodina pochádzajúca z pastoračného srdca dona Bosca sme „nádejou pre tých, ktorí nemajú nádej“: pre mladých v najväčšej núdzi a pre najzraniteľnejších, ktorí sú v centre pozornosti Boha a ktorí musia byť vždy našimi privilegovanými adresátmi.

Nie sú pre nás „stenou“, ale „dverami“: to, čo nás chudobní učia, je vážnosť trpiaceho a marginalizovaného. Usilujme sa

vniesť nádej do srdca týchto ľudí, poskytnúť im útechu, pozdvihnúť slabých a núdznych, uspokojiť rôzne ľudské a duchovné potreby, ktoré na nás každý deň naliehajú. Nádej smeruje k etike a konaniu. V tom sa kresťanská nádej líši od neurčitého optimizmu – ako som už povedal.

Nesmieme si dať ukradnúť nádej, hovorí nám pápež František, ani zabíjať rôzne znamenia nádeje a znovuzrodenia, ktoré vychádzajú zo sveta. Koľkí ľudia sú v skutočnosti šťastní, že môžu milovať Ježiša tým, že mu slúžia v chudobných! Títo veľkorysí a solidárni ľudia *nám poskytujú vzácne návody vyjadrené ich životom*. Ďakujme Pánovi za tieto príklady dôsledného a láskyplného života. Za mužov a ženy pre chudobných, znamenia nádeje, ktoré nám Pán dal na cestu: sú to životy, ktoré títo „normálni“, ale hrdinskí ľudia strácajú a dávajú bratom, je to jednoduché, ale skalopevné hrdinstvo, založené na evanjeliu, žité a ohlasované.

6.6 Spoznať sa v bolesti toho druhého

Predsavzatie: byť dnes verný donovi Boscovi, otcovi našej saleziánskej rodiny, znamená stáť aktívne na strane tých, ktorí znášajú akýkoľvek druh nespravodlivosti.

„Aký je len nebezpečný a škodlivý tento zvyk, pre ktorý strácame údiv, nadšenie a entuziazmus, vyplývajúce zo života podľa evanjelia v bratstve a spravodlivosti,“²⁹ píše pápež František v *Evangelii gaudium*. A to súvisí s nespravodlivosťou vyplývajúcou z ekonomických systémov, ktoré spôsobujú toľko chudoby, aj s každým druhom ľudského utrpenia.

Pri čítaní evanjelia niet pochýb o tom, že ekonomika a hmotné dobrá musia byť v službách ľudí, najmä tých, ktorí žijú v pod-

---

²⁹ FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium*, 179.

mienkach skutočnej chudoby. Preto kresťan s pravým sociálnym svedomím a zmyslom pre spravodlivosť a ešte viac my zasvätení a laici z rodiny dona Bosca nemôžeme prijať formu ekonomiky založenú výlučne na „logike rastu“ (po akej sa túži po skončení tejto pandémie), ak je to skutočná príčina nárastu chudoby a chudobných. Toto sú dve skutočnosti, ktoré idú vždy ruka v ruku.

Preto povedať nie ekonomike vylúčenia znamená povedať nie akejkoľvek politickej a hospodárskej iniciatíve, ktorá zabúda na najslabších. Kresťania a členovia saleziánskej rodiny sa musia v tejto situácii cítiť znepokojení. Zoči-voči týmto skutočnostiam nemôžeme zostať „neutrálni“ alebo „bez názoru“. Ide o dôstojnosť našich bratov a sestier a určite budeme musieť „vystúpiť“ z piedestálu našich istôt, aby sme sa mohli bez zahánbenia dívať na ich realitu. To urobil Pán Ježiš, aj keď sa to považovalo za spoločensky a politicky nekorektné správanie.

A hoci viem, že to, čo poviem neskôr, by mohlo byť pre nás – pre mňa prvého – neprijemné, verím vo svedomie, že *musíme cítiť vo svojom svedomí neúnosnú bolesť druhých*, ktorá sa premieta do situácie bezdomovca, nútených migrantov, ľudí, ktorí „sú nepotrební“, vojen, útokov, prenasledovaní z rasových alebo náboženských dôvodov, sexuálneho zneužívania, obchodovania s ľuďmi a orgánmi, sietí prostitúcie, opustených maloletých, detských vojakov: vodopád nekonečných bolestivých skutočností.

Nemôžeme toto všetko akceptovať, pretože milujeme tento úžasný svet, do ktorého nás Boh vložil, pretože milujeme ľudstvo, ku ktorému patríme – s drámami, ktoré som práve opísal, a so snahou vidieť, že sa nič radikálne nezmení –, milujeme aj túžby a nádeje a zem ako spoločný domov. Tento náš dnešný svet, náš postpandemický svet, je vzácnou príležitosťou jasne sa postaviť a vychovávať našich mladých v spoločenskom a politickom úsilí vo svetle evanjelia a nádeje, ktorú vyžaruje.

6.7 Konvertovať na nádej znamená veriť v plán evanjelia

Predsavzatie: z tohto dôvodu ako saleziánska rodina dona Bosca nemôžeme nepreukázať, kto je dôvodom našej nádeje, Boh Ježiš Kristus a jeho evanjelium.

V najväčších krízach zmizne toľko dôvery, toľko „istôt“, o ktorých sme si mysleli, že ich máme, toľko prisudzovaných významov, ktoré sa napokon ukážu ako nespoľahlivé. Ale v skutočnosti *veľké hodnoty evanjelia a jeho pravdy* zostávajú aj vtedy, keď zlyhajú oportunistické alebo dočasné/instantné filozofie a myšlienky. Hodnoty evanjelia nezaniknú, nestanú sa „tekutými“, nezmnú. Z tohto dôvodu sa ako saleziánska rodina dona Bosca nemôžeme vzdať toho, v čo veríme.

Evanjelizácia musí byť pre nás existenčnou a skutočnou radosťou zakorenenou v tajomstve Krista, vteleného, mŕtveho a vzkrieseného Boha, ktorý preniká do najintímnejšej časti ľudskej reality. Evanjelium je absolútnym posolstvom radosti, ktoré dodáva silu a odvahu prekonať všetok smútok (porov. *Rim* 9, 2). Evanjelium je životným dychom nádeje. Je nádejou v Pána, ktorý je medzi nami a ustavične nám vychádza v ústrety. Je to nádej, ktorá vzbudzuje radosť, nádej, ktorá nás podnecuje a naštartuje ku konkrétnemu úsiliu v prospech iných a v dejinách. Nádej, vďaka ktorej sa cítime ako rodina dona Bosca, ako Božie sprostredkovanie pre ostatných, ako znamenie a nositelia jeho lásky: nádej, ktorá nás otvára pre večný život, ktorý sa tu už začal.

„Viera znamená aj veriť v neho, veriť, že nás naozaj miluje, že je živý, že je schopný zázračne zasiahnuť, že nás neopúšťa, že zlo premieňa na dobro prostredníctvom svojej moci a nekonečnej tvorivosti. (...) Veríme evanjeliu, ktoré hovorí, že Božie kráľovstvo je už vo svete prítomné, že sa rozvíja tu i tam rozličnými spôsobmi.“³⁰

Malo by nás povzbudiť pomyslenie, že nikto nie je nádejou sám o sebe, ale že každý z nás môže byť ozvenou nádeje pre ostatných, *autentickou nádejou*, ktorá je tou *najbožskejšou* skutočnosťou, aká môže existovať v srdci človeka.

Pretože „ak Ježiš premohol svet, je schopný premôcť v nás všetko, čo sa stavia proti dobru. Ak je Boh s nami, nikto nás nepripraví o tú cnosť, ktorú pre život nevyhnutne potrebujeme. Nádej nám nikto neukradne“.³¹

6.8 Ako saleziánska rodina musíme prijať konkrétny záväzok

Rozširujme a čítajme (sami, v rodine, pri formácii skupín) najnovšiu pápežovu encykliku *Fratelli tutti*, ktorá stavia bratstvo do centra všetkého. Ponúka nám krásnu úvahu o tom, ako liečiť svet, opraviť spoločný domov zasiahnutý ľudskými a environmentálnymi škodami a ako znížiť následky narastajúcej sociálnej a ekonomickej nerovnosti. S pápežom sme si istí, že dedičstvo, ktoré nám Stvoriteľ vložil do rúk, budeme schopní chrániť iba ako bratia, ak prekonáme pokušenie rozdeliť sa a zdolať toho druhého. Len spoločne vybudujeme lepší svet, ktorý dáva nádej budúcim generáciám.

6.9 Pravda, ktorú treba preskúmať ako ovocie tohto Hesla

S jasným cieľom zanechať veľmi špecifickú spomienku uzatváram komentár k Heslu 2021 niekoľkými riadkami, ktoré veľmi dobre vyjadrujú to, o čo som sa podelil na týchto stránkach. Pozývam vás, aby ste ich zvnútorňovali skôr, ako sa na záver zmie-

---

³⁰ *Tamže*, 278.

³¹ FRANTIŠEK: *Generálna audiencia v stredu* 27. septembra 2017.

nim o našej Matke Márii, ktorá čaká narodenie svojho milovaného Syna bez akejkoľvek pretvárinky ponorená *do veľkého projektu vykúpenia*.

„My kresťania žijeme v nádeji: smrť je iba predposledné slovo, ale posledné slovo patrí Bohu. To slovo je vzkriesenie, plnosť života a večný život. Keď sa v dôvere Bohu odovzdáme a spoliehame sa na neho, máme istotu, ktorá nám dáva vyrovnanosť v tom, že my ľudia *nemáme všetko vo svojich rukách, ale sme v Božích rukách*. Kresťan nestvárňuje svoj život vlastnými silami, ale mocou Ducha Svätého. V časoch neistoty sa musíme sebavedome odovzdať jeho vedeniu.“³²

---

³² KASPER, W. – AUGUSTIN, G.: *Comunione e Speranza. Testimoniare la fede al tempo del coronavirus*. LEV: Città del Vaticano 2020, s. 121.

7. MÁRIA Z NAZARETA, BOŽIA MATKA, HVIEZDA NÁDEJE

Mária, Matka, ty dobre vieš, čo znamená dôverovať a *dúfať* proti všetkým nádejam, dôverovať v Božie meno.

Tvoje „áno“ Bohu prebudilo pre ľudstvo všetku nádej.

Mária pri narodení svojho Syna prežívala nemohúcnosť a osamelosť; vo svojom srdci uchovávala ohlasovanie bolesti, ktorá jej mala prebodnúť srdce (porov. *Lk 2, 35*); zažila utrpenie, keď videla Syna ako „znak protirečenia“, nepochopeného, odmietnutého.

Zakúsila nepriateľstvo voči svojmu Synovi a jeho odmietanie, až kým pri úpäti jeho kríža na Golgote nepochopila, že Nádej nezomrie. Z tohto dôvodu zostala s učeníkmi ako Matka – „Žena, hľa, tvoj syn“ (*Jn 19, 26*) – ako Matka nádeje.

„Svätá Mária,
Matka Božia,
nauč nás spolu s tebou veriť, dúfať a milovať.
Ukáž nám cestu do jeho kráľovstva!
Hviezda morská,
oroduj za nás
a veď naše putovanie!“³³
Amen.

don Ángel Fernández Artime SDB
hlavný predstavený

Rím 25. decembra 2020
Narodenie Pána

---

³³ BENEDIKT XVI.: *Spe salvi*, 50.

Ángel Fernández Artime

**VEDIE NÁS NÁDEJ:
„Hľa, všetko robím nové“
(Zjv 21, 5)**

Komentár k Heslu na rok 2021

Vydalo Vydavateľstvo DON BOSCO,
Miletičova 7, 821 08 Bratislava 2,
v roku 2021.

www.donbosco.sk
donbosco@donbosco.sk

Jazyková úprava Adriana Reguliová
Sadzba Vydavateľstvo DON BOSCO